Teatralne tajemnice Jana Kasprowicza. Zza kurtyny

dr hab. Anna Podstawka prof. KUL

- Poeta
- Dramaturg
- Tłumacz
- Krytyk literacki i teatralny
- Profesor katedry literatury porównawczej Uniwersytetu Lwowskiego (od 1909 r.)
- Rektor Uniwersytetu Lwowskiego (1921/22)

Jan Kasprowicz (1860-1926)

Nr. 64. Lwów, Sobota dnia 5. Marca 1898. Rok XVI.

KURJER LWOWSKI

Wychodzi codziennie, nie wyłączając niedziel i świąt, o godz. 8 rano.

Właściciel: Rewakowicz Henryk i Spółka.

Abstynencja.

Fejleton teatralny.

„Dzwon zatopiony".

Towarzystwo popierania uprawy tytoniu w Galicji

W redakcjach
„Kuriera Lwowskiego" (1889-1900)
i „Słowa Polskiego" (1902-1906)

Teatr hr. Skarbka we Lwowie

Teatr Miejski we Lwowie

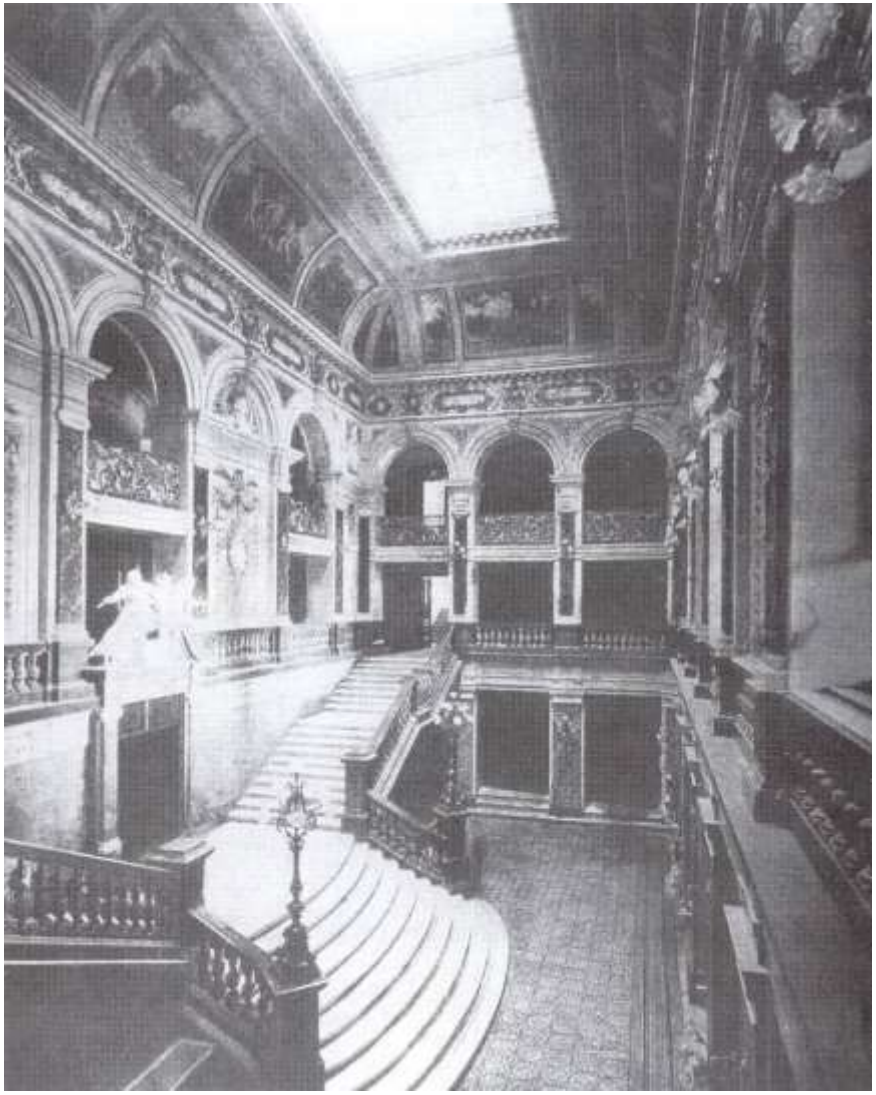

Wnętrze lwowskiego teatru w czasach Kasprowicza (ok. 1904) i sto lat później (2002)

KURTYNA TEATRU LWOWSKIEGO.

Kurtyna Siemiradzkiego
(„Kraj” 1900, nr 46)

....i we wnętrzu teatru

TEATR MIEJSKI WE LWOWIE.

We czwartek dnia 4. października 1900.

Inauguracyjne przedstawienie.

Rozpocznie po raz I-szy

BAŚŃ NOCY ŚWIĘTOJAŃSKIEJ

prolog na otwarcie teatru we Lwowie przez JANA KASPROWICZA; z muzyką SEWERYNA BERSONA.

OSOBY:

Następ:

ODLUDKI i POETA

komedya w 1 akcie Al. hr. Fredry, oj

OSOBY:

Zakończy po raz I-szy

JANEK

opera w 2 aktach WŁADYSŁAWA ZELENSKIEGO. Słowa Ludwika G

OSOBY:

p. Myszka
p. Szymański
p. Paszkowski
pan Karolewicz

Kapelmistrz: Ludwik Czelański.

CENY MIEJSC w walucie koronowej:

Kasa teatralna otwarta codziennie od godziny 9-tej do 1-szej z rana i od 3-tej popoł. do 6-tej wieczorem.

Początek dziś wyjątkowo o godzinie w pół do 7-mej

Jutro w piątek o godzinie 7-mej: BAŚŃ NOCY ŚWIĘTOJAŃSKIEJ — ODLUDKI i POETA i JANEK. — W

Szanowny Kolego!

Przybywam do Lwowa po 10 maja odbywszy parę występów w Krakowie. Nie mogłem wcześniej bo robią mi przeszkody z urlopem. Wedle układu z dyrekcją grać będę *Uriela*, *Hamleta*, *Mazepę* (Wojewodę), *Intrygę i miłość* oraz *Zbójców*, a jeśli się uda to co innego. Pragnąłbym szczerze nawiązać ze Lwowem szersze stosunki i od czasu do czasu przyjeżdżać tam z rolami innymi, których u nas grać nie mogę. Na przyszły rok grałbym Makbeta, którego dziś mam prawie gotowego i Koriolana lub Nerona. Polecam pańskiemu dobremu sercu sprawę moich występów, bo dużo zależy od pierwszego pomyślnego kroku. Zaczynam od Uriela. Przyjadę z Żoną – staniemy zapewne w hotelu Żorża.

List Józefa Kotarbińskiego do Jana Kasprowicza z 24 IV 1890 r.

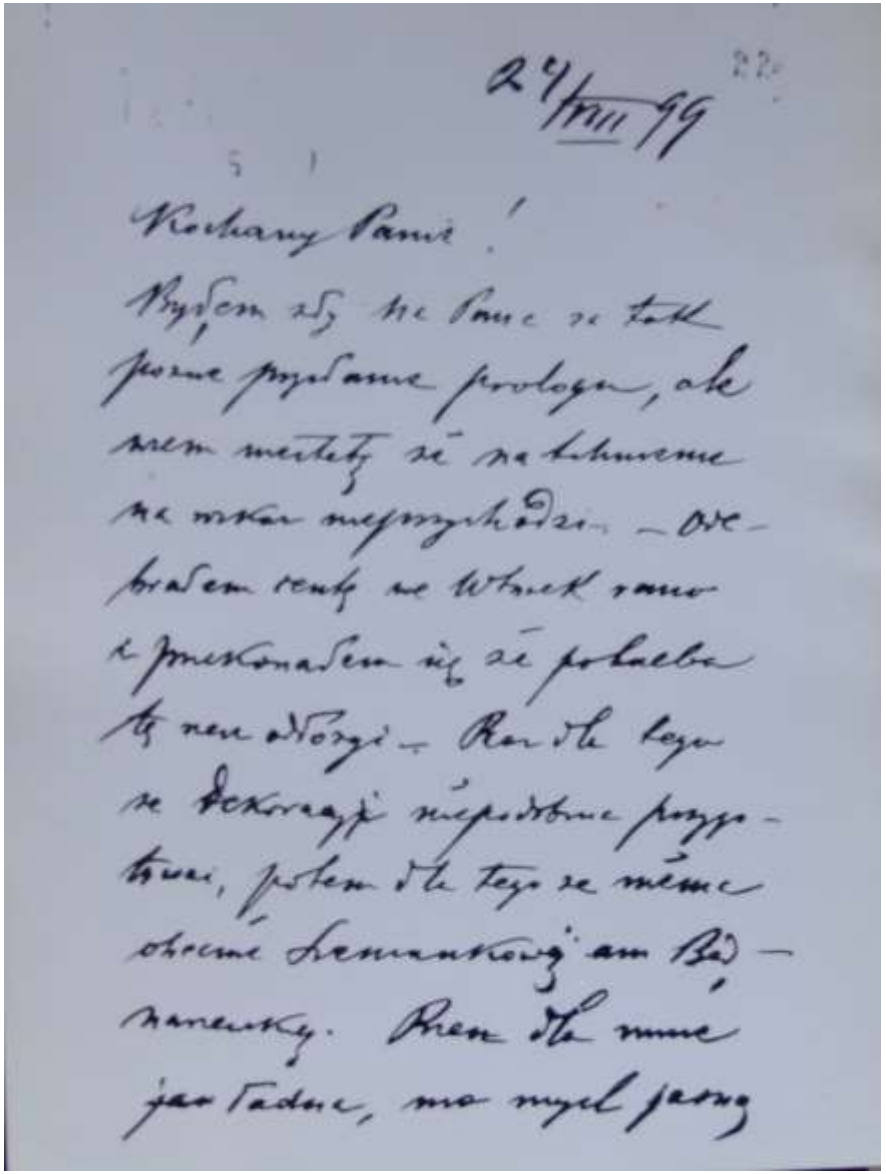
24/IV 90

Kochany Panie!

Byłem aż tak Panu za tak
poczuć przysłane prologa, ale
zrem mieszkaty się na takiemu
na wstrzu niezwykłości. – Ode-
brałem tenże we Wtorek rano
i przekonałem się że publicz-
ty nie odrzuci. – Rad dla tego
że dekoracyj niepodobne przygo-
tować, potem dla tego że mamy
chcemy Szanowny Panu Bo-
rzanowsky. Prem dla mnie
jak Tadeusz, ma myśl jasną

„Dziś kupiłam sobie bilet na premierę. Byłabym nie poszła, ale jest to sztuka lwowskiego recenzenta z „Kuriera Lwowskiego”, więc nie tylko dam mu bukiet, ale i napisać muszę do „Słowa Polskiego” o nim.

List Gabrieli Zapolskiej do Stanisława Janowskiego z 28 VI 1899 (Kraków)

„prawdziwe cacko: cechowała jej grę ogromna prostota i brak wszelkiej sztucznej afektacji”

Zapolska „miała chwile bardzo szczęśliwe […], raziła jednak przede wszystkim zbyt nowymi, strojnymi, choć stylowymi toaletami”

Kasprowicz o rolach Zapolskiej w lwowskim teatrze 1899-1900

HENRYK IBSEN

BRAND

POEMAT DRAMATYCZNY W PIĘCIU AKTACH

PRZEKŁAD
JANA KASPROWICZA

INSTYTUT

HENRYK IBSEN

PEER GYNT

POEMAT DRAMATYCZNY W PIĘCIU AKTACH

SPÓŁCZYŁ
JAN KASPROWICZ

WARSZAWA
DAWNICZY „BIBLJO

Róża Bernd

Dramat w V aktach
Gerharda Hauptmanna

Z upoważnienia autora przełożył
Jan Kasprowicz.

BIBLIOTEKA
ZOFII I JĘDRZEJA MORACZEWSKICH

r. J. Marchlewski & Co
nachium.
w Księgarni H. Altenberga
wowie.

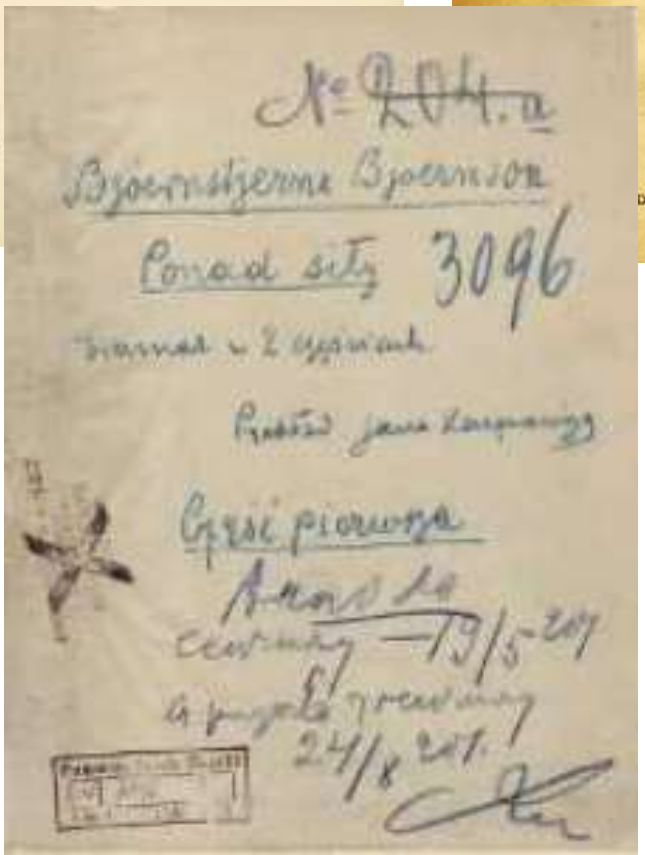

JAN KASPROWICZ

PRZEKŁADY

AJSCHYLOS
DZIEJE ORESTESA, I.

KRAKÓW
1931

Dramaty Jana Kasprowicza:

- ***Świat się kończy!*** *Dramat z życia ludu wielkopolskiego w pięciu odsłonach* (1891)
- ***Bunt Napierskiego****. Poemat dramatyczny* (1899)
- ***Baśń nocy świętojańskiej****. Prolog na otwarcie Teatru Miejskiego we Lwowie* (1900)
- ***Na Wzgórzu Śmierci*** (1898)
- ***Uczta Herodiady****. Poemat dramatyczny w trzech aktach. Z cyklu „Na Wzgórzu Śmierci”* (1905)
- ***Sita****. Indyjski hymn miłości w trzech odsłonach* (1917)
- ***Marchołt gruby a sprośny****. Jego narodzin, życia i śmierci misterium tragikomiczne w obrazach czterech zamknięte* (1920)

Nowość.

W Sobotę dnia 1 Lipca 1899 r. Nr porz. 1715 sez. 244

Występ gościnny JÓZEFA ŚLIWICKIEGO

artysty dramatycznego teatru „Rozmaitości" w Warszawie.

po raz trzeci:

Bunt Napierskiego

Poemat dramatyczny w 3 aktach napisał Jan Kasprowicz.

OSOBY:

Aleksander Kostka Napierski, syn sekretarzy Władysława IV.	IV. Biwski.
Stanisław Łętowski, zwany marszałkiem, sołtys z Czarnego Dunajca	„ Wyrzyca.
Marcin Sadecki, rektor szkoły pińczyńskiej	„ Wojnowski
Wincenty Zdanowski, podstarości nowotarski	„ Zdanowski.
Wacyl Czepec, syn dowódzcy z Gryżowy	„ Mielewski
Wojciech Łętowski	„ Sowiński.
Jarząbek	„ Zawiłowski
Krzyś Ogińskim	„ „ „
Wilhelm Jurski, Pułkownik Dragonów królewskich	„ Adelsdorf.
Gazier	„ Żejda
Sura	„ Sobki.
Łętowska, żona Stanisława	„ Prentka.
Hanusia, ich córka	„ Wielski.
	„ Nowosielska.
Sulka Hanusia	IV. Wyszyńska.
Dziewczyna	„ Kalinkowska.
Gazda z roku Gazów	„ Szymański.
„ Bachledów	„ Żejda.
„ Tatarów	„ Wójcicki.
„ Ogińczyków	„ Dudzicki
„ Kalatów	„ Pachelski.
Hiral I.	„ Jankowski.
„ II.	„ Mielewski.
„ III.	„ Zieliński.
„ IV.	„ Pachelski.
„ V.	„ Sagowicz.
„ VI.	„ Pajączkowski.
„ VII.	„ Sobowski.
„ VIII.	„ Sagowicz.
Sołtysi	Gazdowie, Gazdy z sołtysów Łętowskiego i Czepca — Dragoni Żydzi.

Gazdowie — gazdy z sołtysów Łętowskiego i Czepca — dragoni — żydzi.

Rzecz dzieje się w r. 1621. — Pierwszy akt w Czarnym Dunajcu, drugi i trzeci na zamku Ojcowskim.

Początek o godz. 7½, koniec o godz. 10½.

Ceny miejsc zwyczajne: Loża parterowa 7 złr. — Loża I-go piętra 7 złr. — Loża II-go piętra 5 złr. — Krzesło w loży ciemnej II-go piętra 1 złr. 50 ct. Fotel w 5 pierwszych rzędach 2 złr. — Krzesło pierwszorzędne w następnych czterech rzędach 1 złr. 50 ct. — Krzesło drugorzędne w pięciu ostatnich rzędach 1 złr. — Krzesło na parterze 60 ct. — Krzesło na balkonie I-go piętra w pierwszym rzędzie 2 złr., w następnych rzędach 1 złr. 50 ct. — Krzesło na balkonie II-go piętra w 1 rzędzie 1 złr. 50 ct., w następnych czterech rzędach 1 złr. — Galerya w pierwszym rzędzie 50 ct. — Galerya w następnych rzędach na wpust nowy grupa C i D 40 ct. — Galerya w bocznych rzędach grupa B i E 30 ct. — Galerya do nowy przyłączona grupa A i F 20 ct.

Bilety do nabycia w Kasie zamówień (W. Fosz, Rynek gł. róg ul. Sukiennicy) a w dniu przedstawienia w Kasie teatralnej.

Kasa otwarta od godziny 9-ej do 1-ej i od 3-ej do 8-ej wieczorem. Za bilety kupione Kasa pieniędzy nie zwraca.

W Niedzielę: „ZACZARDWANE KOŁO", baśń dramatyczna w 5 aktach Lucyana Rydla (nowość).

W drukarni „USKOK" w Krakowie. Nakładem Dyrekcyi Teatru miejskiego.

TEATR hr. SKARBKA

pod dyrekcyą Ludwika Hellera.

We środę dnia 18-go października 1899

NOWOŚĆ! Po raz 1-szy: NOWOŚĆ!

BUNT NAPIERSKIEGO

poemat dramatyczny w 3 aktach oryginalnie napisany przez JANA KASPROWICZA.

OSOBY:

Aleksander Kostka Napierski, syn sekretarzy Władysława IV.	p. Sosnowski
Stanisław Łętowski, zwany marszałkiem, sołtys z Czarnego Dunajca	p. Chmielinski
Marcin Sadecki, rektor szkoły pińczyńskiej	p. Wysocki
Wincenty Zdanowski, podstarości Nowotarski	p. Jaworski
Wacyl Czepec, syn dowódzcy z Gryżowy	p. Harowski
Wojciech Łętowski	p. Jasiński
Jarząbek	p. Hugel
Krzyś Ogińskim	p. Walewski
Wilhelm Jurski, pułkownik dragonów królewskich	p. Antoniewski
Gazier	p. Podborski
Sura	pni Rotańska
Łętowska, żona Stanisława	pni Rybicka
Hanusia, ich córka	pni Sieckowicz
Sulka Hanusia	pni Gostyńska
Mojsze	p. Feldman
Dziewczyna	pna Jarosławska
Gazda z roku Gazów	p. Malski
„ „ „ Bachledów	p. Bachelski
„ „ „ Tatarów	p. Jasiński
„ „ „ Ogińczyków	p. Krakowski
„ „ „ Kalatów	p. Nowak
Hiral I.	p. Kwiatkowicz
„ II.	p. Nowski
„ III.	p. Rotański
„ IV.	p. Sobiński
„ V.	p. Chodkowski
„ VI.	p. Gunski
„ VII.	p. Tokarzewski
„ VIII.	p. Jasiński
Sołtysi	p. Brylinski

Gazdowie — gazdy z sołtysów Łętowskiego i Czepca — dragoni — żydzi.

Rzecz dzieje się w r. 1621. — Pierwszy akt w Czarnym Dunajcu, drugi i trzeci na Zamku Ojcowskim.

Reżyser: ADOLF WALEWSKI.

CENY MIEJSC:

Loża parterowa lub I-go piętra 6 złr. ct. 50 — Loża II. piętra 4 złr. 50 ct. — Loża III-go piętra 2 złr. 60 ct. — Fotel w parterze od 1—20 2 złr. — Fotel w parterze od 27—40 1 złr. 50 ct. — Fotel w parterze od 41—120 1 złr. 50 ct. — Fotel w parterze od 121—224 80 ct. — Krzesło na I-szym balkonie 1 złr. 50 ct. — Krzesło na II-giem balkonie w 1-szym rzędzie 80 ct. w następnych po 60 ct. — Krzesło numerowane na III-ciem piętrze 50 ct. — Miejsce do stania na III-ciem piętrze 35 ct. — Galerya numerowana 35 ct. — Galerya do stania 30 ct.

Kasa teatralna otwarta codziennie od 9-tej do 1-szej przedpołudniem (w Niedzielę i święta do 12-tej) i od 3-ciej popoł. do 8-mej wieczorem. — Bilety na przedstawienia dni następnych można nabywać bez żadnej dopłaty. Za bilety kupione Kasa pieniędzy nie zwraca. — Telefon w kancelaryi teatralnej i w kasie.

Jutro we czwartek na ogólne życzenie po raz 40-ty: „OJCIZNA" operetka w 3 aktach Jonas.

W piątek po raz 2-gi: „BUNT NAPIERSKIEGO" poemat dramatyczny w 3 aktach Jana Kasprowicza.

W sobotę popoł. o w pół do 4-tej dla młodzieży szkolnej: „CHOBY z UROJCIA" komedya w 3 aktach Mellera.

W sobotę wieczór o w pół do 8-mej po raz 5-ty: „BETYNA czyli dziewczęcy szczęście" operetka Jonas.

W niedzielę popoł. o w pół do 4-tej: „DZWONY z CORNEVILLE" opera komiczna w 4 aktach Planquette.

W kasie teatralnej nabyć można książki: „BUNT NAPIERSKIEGO" egzemplarz 1 zł. 60 ct.

Początek o godzinie 7-mej, koniec około 10-tej wieczór.

• Brylanty, złote i srebrne wyroby J. DĄBROWSKI, — Lwów Teatralna 7. •

TEATR LUDOWY W KRAKOWIE

Krakowskiego „Towarzystwa Oświaty Ludowej" pod dyrekcyą **Kazimierza Gabryelskiego.**

W SALI PRZY ULICY KROWODERSKIEJ

Nowość! **W niedzielę, dnia 25 września 1904** **Nowość!**

ŚWIAT SIĘ KOŃCZY

Dramat ludowy w 5 odsłonach przez Jana Kasprowicza.

Osoby:

[illegible]

Ceny miejsc: Loża 8 kor. Fotele od Nr. 1—40 po 2 kor., od 41—108 po 1 kor. 50 h. Krzesła pierwszorzędne od Nr. 109—201 po 1 kor. 40 h. Krzesła drugorzędne od Nr. 201—281 po 1 kor. 20 h. Krzesła trzeciorzędne od Nr. 281—368 po 70 h. Wstęp na parter po 40 h. Balkon siedzący po 60 h. Balkon stojący po 20 h.

Bilety wcześniej nabywać można **bez osobnej dopłaty** w handlu WP. Fenna, a od godziny 5 po południu w dniu przedstawienia przy kasie teatralnej. W niedziele i święta sprzedaż biletów tylko przy kasie teatralnej od godziny 10 do 12 rano i od 2 do 8 wieczór.

Muzyka wojskowa 56 pp. **Początek punktualnie o godzinie ½8 wieczorem.**

Od ulicy Długiej po przedstawieniu czekają tramwaje elektryczne.

[illegible]

Stanisława Wysocka jako Salome
Teatr Miejski w Krakowie, 1905

Gustave Moreau, *Taniec Salome*

TEATR MIEJSKI WE LWOWIE.

210

Po raz 1-szy

We środę dnia 5-go września 1906.

Po raz 1-szy:

UCZTA HERODYADY

dramat w 3 aktach z 5 odsłonach Jana Kasprowicza, muzyka J. N. Hocka.

OSOBY:

OSOBY FANTASTYCZNE:

Nowe kostyumy z pracowni teatralnej.

Reżyser Józef Sosnowski.

Nowe dekoracye: w 3 i 4 odsłonie z pracowni dekoracyjnej Teatru Miejskiego St. Jasieńskiego, w odsłonie 5 „Wielka sala uczty" pendzla Z. Balka.

CENY MIEJSC:

Początek o godzinie 7-mej wieczorem.

LORNETKI parysiskie pod kontrolą lekarza-okulisty antiseptycznie czyszczone, wypożyczać można z biletem po 40 h. za sztukę. Każda lornetka mieści się w szpieczętowanej kopercie.

Wanda Siemaszkowa w roli Salome
Teatr Miejski we Lwowie, 1906

Seweryna Broniszówna (Salome)
Teatr Polski w Warszawie, 1917

Nuna Młodziejowska (Herodiada)
Teatr na Pohulance w Wilnie, 1910

Uczta Herodiady
Teatr Polski w Poznaniu, 1926
reż. Nuna Młodziejowska
w roli Salome Zofia Grabowska

Marchołt gruby a sprośny.
Jego narodzin, życia i śmierci misterium tragikomiczne w obrazach czterech zamknięte

- dramat wielkich nadziei i niespełnionych oczekiwań
- „Marchołt to jestem ja sam…”
- zamysł dzieła krystalizował się już ok. 1900 r., pisany etapami utwór powstawał aż kilkanaście lat
- 1907 – pierwszy obraz *Narodziny Marchołta* opublikowany w „Chimerze”
- 1913/1914 – kontynuacja zaniechanego przedsięwzięcia, w krótkim czasie powstaje całość
- „Będę teraz pisał dramaty, mam już potrzebne do tego doświadczenie. […]
  Po skończeniu *Marchołta* odpocznę tydzień i zabiorę się do nowego dramatu.”
- 1920 – pierwsze wydanie książkowe
- 1934 – prapremiera teatralna we Lwowie

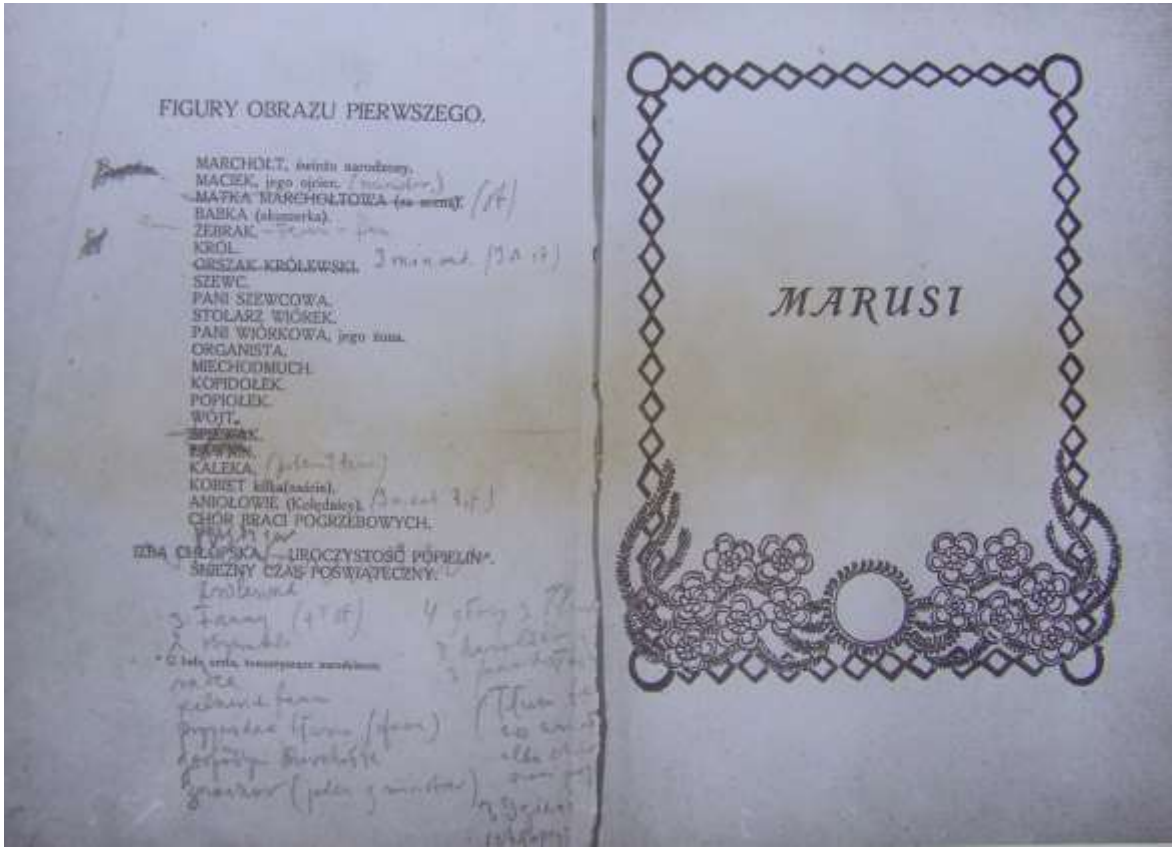

FIGURY OBRAZU PIERWSZEGO.

MARCHOŁT, świętu narodzony.
MACIEK, jego ojciec.
MATKA MARCHOŁTOWA (za mną).
BABKA (akuszerka).
ŻEBRAK.
KRÓL.
ORSZAK KRÓLEWSKI.
SZEWC.
PANI SZEWCOWA.
STOLARZ WIÓREK.
PANI WIÓRKOWA, jego żona.
ORGANISTA.
MIECHODMUCH.
KOPIDOŁEK.
POPIOŁEK.
WÓJT.
~~SPRZAK.~~
~~PAWIN.~~
KALEKA.
KOBIET kilka(nastu).
ANIOŁOWIE (Kolędnicy).
CHÓR BRACI POGRZEBOWYCH.
IZBA CHŁOPSKA — UROCZYSTOŚĆ PÓPIELIN*.
ŚNIEŻNY CZAS POŚWIĄTECZNY.

* O tej orce, transcyptacye narodzenia.

MARUSI

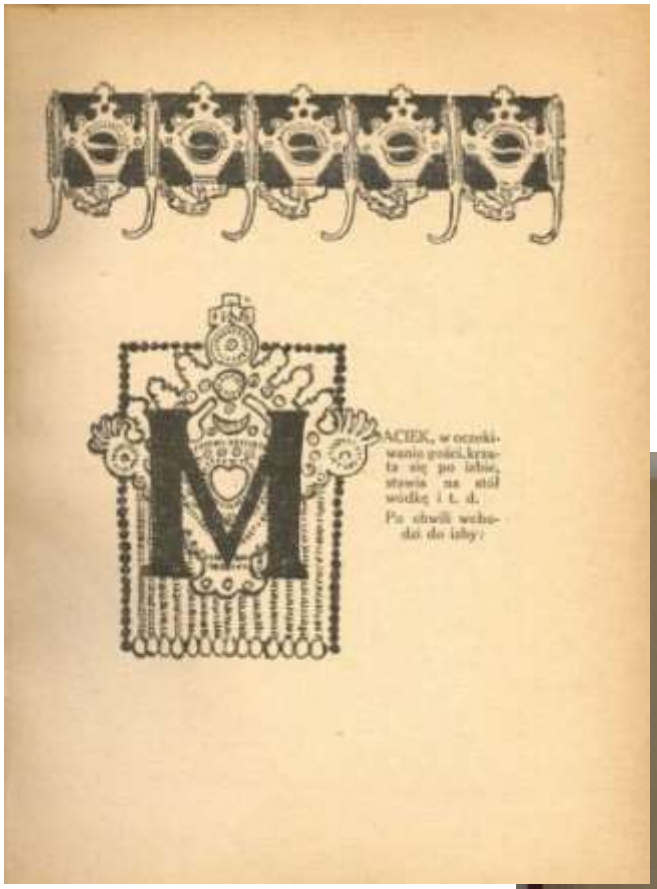

MACIEK, w oczekiwaniu gości, krząta się po izbie, stawia na stół wódkę i t. d.

Po chwili wchodzi do izby:

FIGURY OBRAZU CZWARTEGO:

MARCHOŁT.
GOSPODYNI MARCHOŁTA.
DZIECKO.
WIÓREK.
PANI WIÓRKOWA.
CHÓR BRACI POGRZEBOWYCH.
PRZODOWNIK CHÓRU i zarazem CRUCIGER.
ŻEBRAK } w jednej osobie.
FALIN-PAN }
ZNACHÓR.
CHŁOPI.

Zwykła, skromna izba. W izbie, napół sprzątniętej, MATKA (Gospodyni Marchołta) i jej DZIECKO, grzebiące w papierach, leżących na stole.

MATKA (Gospodyni Marchołta).
Co tam robisz?

DZIECKO.
Czółno — łódź —
Puszczę ją na bystre
[wody — —

MATKA (Gospodyni Marchołta).
Z tych papierów?!... Rzuć to, rzuć,
ty niepomu, psuju młody!
Takiego ci klapsa dam,
że go długo popamiętasz!

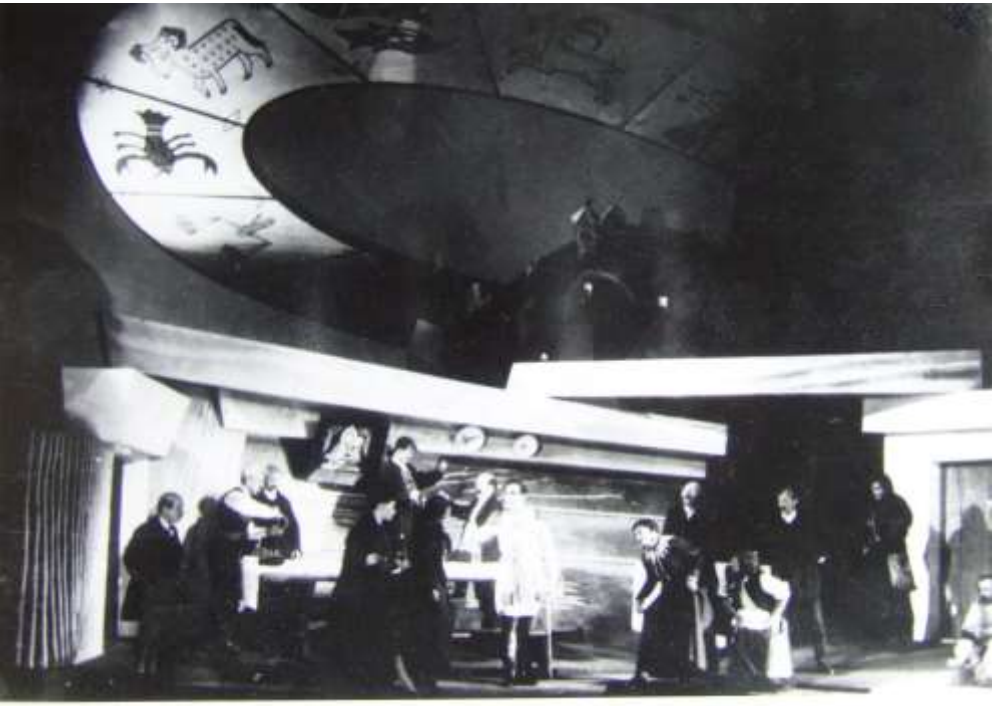

Marchołt
Teatr Wielki we Lwowie, 1934
reż. Wacław Radulski

Marchołt gruby a sprośny.

Jego narodzin, życia i śmierci misterium tragikomiczne w obrazach czterech zamknięte

Obraz I

Kolędnicy czyli narodziny Marchołta

Obraz II

Las-Kościół czyli dzieje miłości i zaślubin Marchołtowych

Obraz III

Marchołt-król czyli tryumf i upadek Marchołta

Obraz IV

Walka Jakuba z Aniołem czyli śmierć Marchołta

Obraz I
Kolędnicy czyli narodziny Marchołta

„co ważniejsze, śmierć czy życie?
I czy taki Marchołt gruby
wart matczynej zguby?”

Marchołt
Teatr Polski w Poznaniu, 1935

Obraz II

Las-Kościół czyli dzieje miłości i zaślubin Marchołtowych

Obraz III
Marchołt-król czyli tryumf i upadek Marchołta

„Ci tylko dla mnie coś warci,
co są jak drożdże w cieście,
co mają w sobie fermenty,
rozsadzające światy!”

Obraz IV
Walka Jakuba z Aniołem czyli śmierć Marchołta

„Czekaj, za chwilę sam On ci pomoże,
Byś stał się – Sobą. Spokojem, ty wzorze
Człeczych szamotań i człowieczej nędzy!…”

„domek kupił mu pewien Anglik, z którym żyje od dawna w wielkiej zażyłości, William Shakespeare”

(M. Kasprowiczowa, *Dziennik)*

Harenda, dom Jana i Marii Kasprowiczów w Zakopanem

Szekspir
Kasprowicza

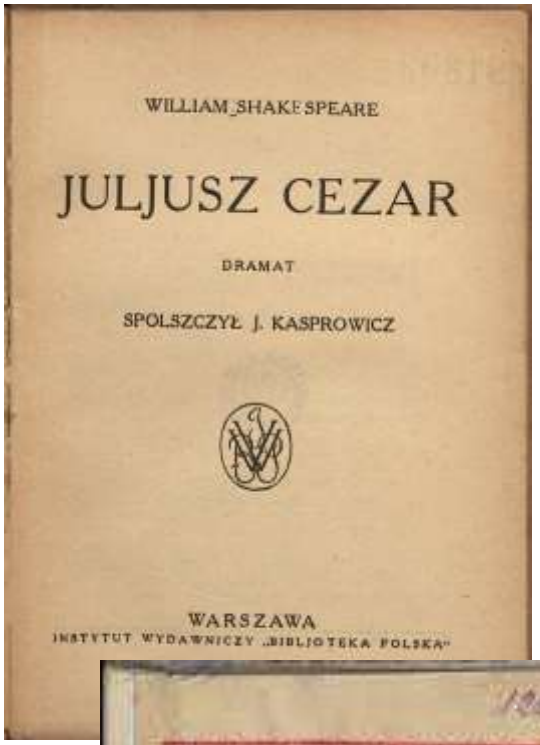

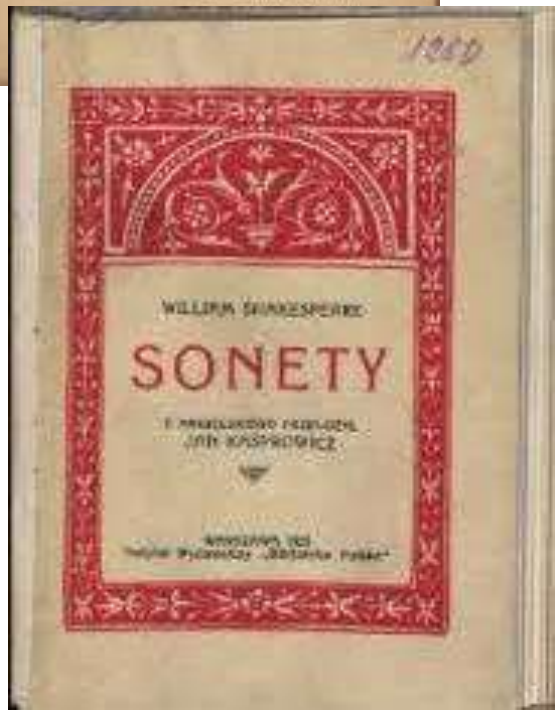

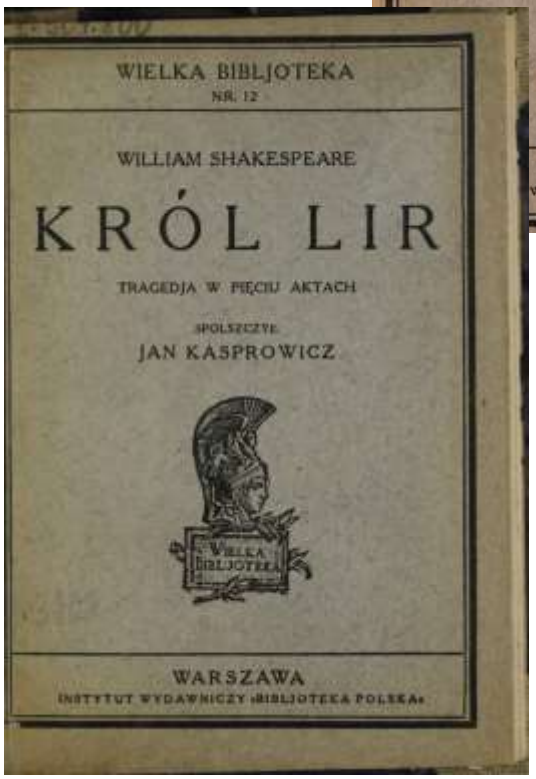

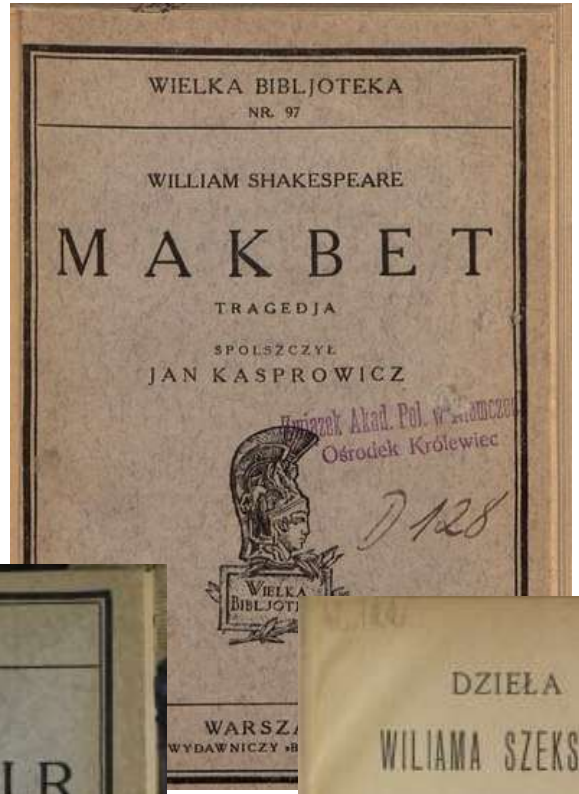

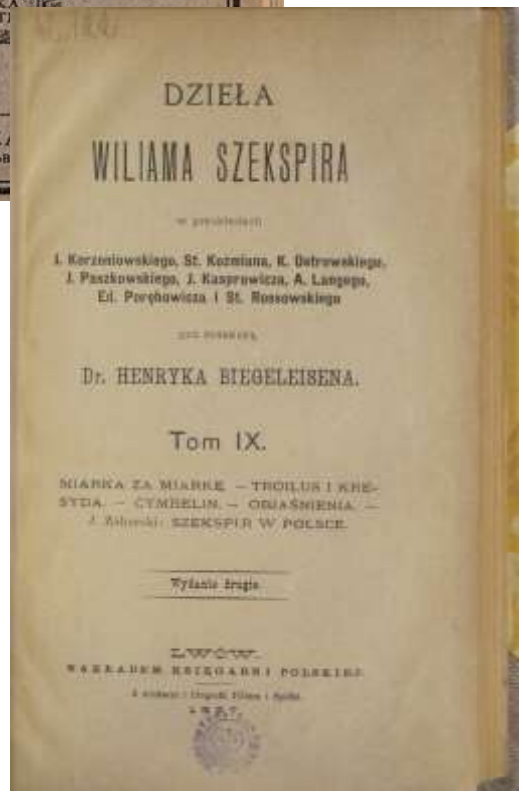

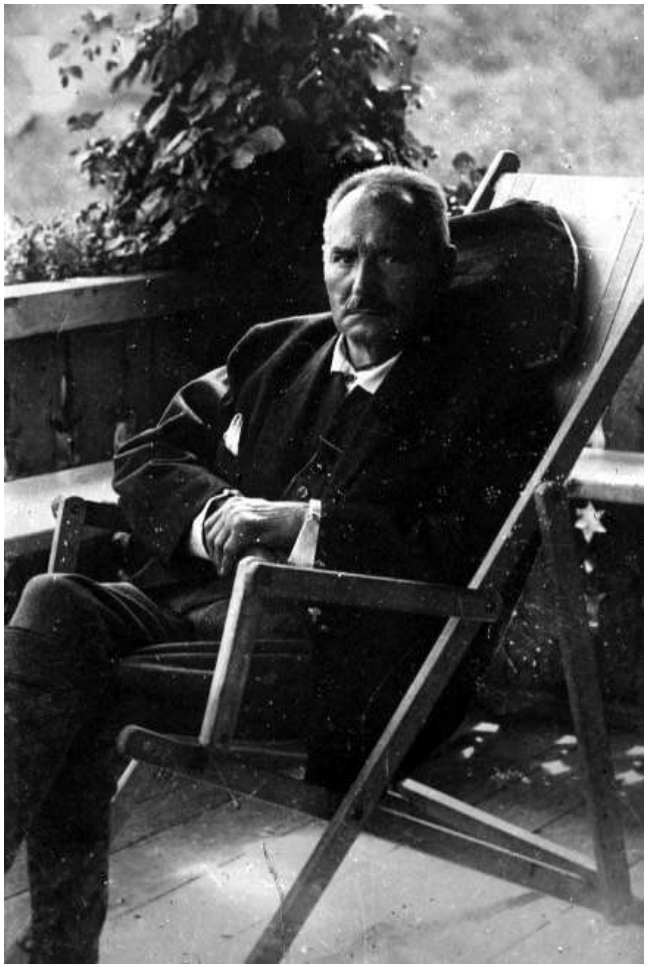

Kasprowicz na Harendzie, ok. 1924 r.

Portret Jacka Malczewskiego (1903)

Drzeworyt Władysława Skoczylasa

Portret Leona Wyczółkowskiego

Jan i Marusia oczami Witkacego

Harenda – dom życia – dom poezji